

БІБЛІЙНІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ: КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕНЦІЙНИЙ ЗМІСТ І СИНТАКСИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

Шабат-Савка С. Т.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Стаття присвячена вивченню комунікативно-інтенційного обшину біблійного дискурсу, зокрема дослідженню інтенцій застереження, що передають прагнення нададресанта – основного суб'єкта сакральної комунікації (Бога, Ісуса Христа, його учнів, пророків, євангелістів) – застерегти адресата мовлення (християнина, вірянина церкви) від негативного вчинку, небажаних наслідків, попередити про загрозу від кого чи чого-небудь, запобігти розгортанню прикрої ситуації, уникнути конфлікту.

У статті схарактеризовано біблійні застереження як систему духовних та моральних настанов, правил та принципів для кожного християнина; представлено синкретичні інтенційні лінії (застереження – повчання, застереження – порада, застереження – погроза, застереження – наказ, заборона, застереження – умова), що увиразнюють перебіг сакральної комунікації з оперттям на Біблію як унікальний континуум взаємодії нададресанта з людиною. Зазначено, що біблійні превентиви використовують священники, єпископи, митрополити, диякони, пастирі, інші церковні діячі під час богослужіння в храмах, монастирях, у процесі різних релігійних таїнств для пропагування морально-етичних засад християнської філософії, плекання почуття гуманізму, милосердя, любові до ближнього, для вдосконалення людини, гармонійного розвитку суспільства загалом.

На багатому ілюстративному матеріалі проаналізовано спонукальні конструкції як релевантні маркери вербалізації біблійного застереження, визначено моделі сугестивного волевиявлення з дієсловами «стерезись / стережіться», які увиразнюють скерованість застережних формул; окреслено превентивні дієслова (стерезись, остерігатися, глядіти, пильнувати, берегтися) та перформативи, що вияскравлюють прагнення біблійного мовця застерегти адресата від нестандартної, ненормативної поведінки та скоригувати його наступні дії; окреслено функційний потенціал заперечних превентивних висловлень, що мають на меті уберегти християнина від помилок, хибних вчинків та думок, переконати у неправильності дій, порадити, а навіть заборонити чи наказати. Обґрунтовано думку про те, що інтенційно детермінований зміст превентивних висловлень визначає їхнє адекватне місце в синтаксичній системі української мови як засобів вербалізації інтенцій застереження в біблійному дискурсі.

Ключові слова: Біблія, біблійні застереження, комунікативна інтенція, нададресант, адресат, сугестивне волевиявлення, превентивне висловлення, спонукальні конструкції, превентивні дієслова, перформативи.

Shabat-Savka S. T. Biblical warnings: communicative-intentional meaning and syntactic representation.

The article explores the communicative-intentional aspect of the biblical discourse, in particular the intentions of the warning, reflecting the willingness of the main subjects of sacred communication (God, Jesus Christ, his disciples, prophets, evangelists) to warn the addressee of the speech (a Christian, a member of the church) against a negative act, undesirable consequences, a threat, to convince of the wrongness of certain actions, to prevent an unfortunate situation, and to avoid a conflict.

The article represents biblical warnings as spiritual and moral instructions, rules and principles for every Christian. It defines syncretic intentional lines-tactics (warning – instruction, warning – threat, warning – command, prohibition, warning – condition, etc.) that highlight the course of sacred communications based on the Bible as a unique continuum of the overaddressant's interaction. Furthermore, it states that biblical preventives are used by priests, bishops, metropolitans, deacons, pastors, and other church officials during services in churches and monasteries, namely during various religious sacraments to promote the moral and ethical principles of Christian philosophy, foster a sense of humanism, mercy, and love for one's neighbour. It is also aimed at improving a person by promoting the harmonious development of society in general.

Based on rich illustrative material, persuasive constructions are defined as relevant markers of verbalizing a biblical warning, in particular; the following models of suggestive expression of will: the verb "beware", which expresses the directionality of warning formulas; preventive verbs (beware, watch, take care, protect) and performatives, which highlight the desire of the addresser to warn the addressee against non-standard, non-normative behaviour; to correct his subsequent actions, to warn the addressee of a threat from someone or something; the functional potential of negative preventive statements aimed at protecting the addressee from mistakes, wrong actions and thoughts, convincing of the wrongness of actions, advising, and even prohibiting or ordering is determined. The author substantiates the opinion that the intentionally predefined content of preventive statements determines their adequate place in the syntactic system of means of verbalizing the intentions of the warning in the biblical discourse.

Key words: Bible, biblical warnings, communicative intention, overaddressant, addressee, suggestive expression of will, preemptive statement, persuasive constructions, preemptive verbs, performatives.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. У поліпарадигмальному вимірі сучасного українського мовознавства з-поміж пріоритетних помітно вирізняються дослідження релігійного дискурсу як сфери сакрального, як сукупності всіх висловлень, мовленнєвих актів, жанрів, текстів, що мають безпосередній стосунок до релігійного культу, церкви, традицій, вірувань, символів, знаків. Актуальними виявляються ті лінгвістичні студії, що спрямовані на вивчення сакрального континууму, у якому, на думку І. Огієнка, «кожний вираз відповідальний, кожне слово має своє особливе значення» [9, 4].

У контексті антропозорієнтованої лінгвістики присутнє місце належить Біблії – Книзі Книг, яка крізь призму часу детермінує соціокультурні орієнтири людства, впливає на духовний розвиток народу та становлення особистості, формує світогляд справжнього християнина, слугує джерелом релігійно-поетичної символіки, афористичності та життєвої мудрості. Цілковито погоджуємося з думкою науковців, які вважають, що «Біблія з її текстовою цілісністю, інформативністю, ситуативністю, інтенційністю (авторською метою), модальністю структури мислення читача, програмує його, «тримає людину під контролем». Вдумливе читання Біблії змушує абстрагуватися від конкретного її змісту й заглибитися в підтекст, у його ідейні глибини, що відкриває інший вимір змісту» [7, 119].

Комунікативно-прагматичний обшир релігійної комунікації детермінують інтенції сакральності, які, за нашими спостереженнями, експлікуються в канонічно-богословському, ораторсько-проповідницькому та молитовному дискурсах і «спрямовані на прагнення автора інтенції, з одного боку, утверджувати велич і силу Божого слова, залучати людей до віри, давати пояснення і тлумачення тим чи тим релігійним догматам, сентенціям, висловленням, а з іншого – передавати особистісні почуття людини, просити в Бога захисту, прославляти Господа й дякувати» [11, 233]. У цьому діапазоні комунікативних намірів викликають зацікавлення інтенції застереження, що функціують у Біблії та вербалізують прагнення нададресанта – основного суб'єкта сакральної комунікації (Бога, Ісуса Христа, його учнів, пророків, євангелістів) попередити адресата мовлення (християнина, вірянина церкви) про загрозу від кого чи чого-небудь, запобігти розгортанню якоїсь діяльності, переконати в неправильності тих або тих дій. Як зауважує Н. Бабич, іменем Бога клянуться і проклинають, застерігають і зупиняють, примиряють і вибачають, благословляють і дорікають, узагальнюють досвід предків і повчають з огляду на відповідальність перед майбутнім [1, 28], а отже, актуальністю вирізняються наукові розвідки, що спроектовані на визначення прагматичного потенціалу різнорівневих мовних одиниць, зокрема превентивних (застережних) висловлень у біблійному дискурсі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на значні напрацювання в царині дискурсивно-жанрових виявів релігійного стилю, його лексико-семантичних, морфологічних та синтаксичних

особливостей (Н. Бабич, Ф. Бацевич, Н. Гуйванюк, А. Загнітко, А. Ковтун, І. Набитович, В. Німчук, Р. Помірко, Н. Пуряєва, М. Скаб та ін.), усе ж існує чимало проблем, пов'язаних із комунікативною організацією сакральної комунікації, із систематизацією синтаксичних засобів та їхнім функційним спрямуванням у різних жанрах (у Біблії, Євангелії, молитві, псалмах, катехізисі, у повчаннях тощо).

Превентивні конструкції посідають суперечливе місце в мовознавчих дослідженнях. Їх не виокремлюють у прагматичній типології речень, у класифікації речень за метою висловлювання та комунікативною настановою [5, 123]. Комунікативно-інтенційний зміст цих конструкцій (застереження адресата щодо виконання тих або тих дій, попередження про можливі несприятливі для нього наслідки в разі нехтування засторог) дослідники визначають у контексті категорії спонукальності, у зіставленні з мовленнєвими актами поради, повчання, погрози, заборони. На думку Г. Дрінко, застереження і погроза виражають майже однакову прагматичну спрямованість – «обіцянку зробити несприятливі для адресата дії в разі погрози або попередити про несприятливі наслідки таких дій у разі застереження» [3, 14–15].

Аналізуючи спонукальні конструкції в ракурсі ступеня інтенсивності виконання дії, Н. Швидка веде мову про речення: 1) категоричної імперативності, що експлікують вимогу, заборону, наказ, команду; 2) пом'якшеної імперативності, які увиразнюють семантику прохання, благання, переконання; 3) нейтральної імперативності, що вербалізують пропозицію, пораду, застереження, запрошення, дозвіл [12, 9–10]. Застереження, як бачимо, належить до нейтрального адресованого спонукування, реалізація якого залежить від бажання та волевиявлення адресата.

Цілковито слушно вважаємо думку Н. Куравської, яка зазначає, що в процесі превентивної комунікації «мовець попереджає адресата про небезпеку, говорить про можливість неприємних наслідків як результату дії адресата або третьої особи й намагається переконати співрозмовника в необхідності запобігти цим діям» [8, 175–176].

У низці досліджень застереження витлумачено як мовленнєвий жанр, що «адресується співрозмовникові й використовується мовцем у ситуації усвідомлення ним необхідності перешкодити певному перебігу подій на користь, здебільшого, адресата, через свій волевияв щодо виконання / невиконання співрозмовником певної дії (дій), яка може мати для нього негативні наслідки» [2, 6]. Як зазначає Х. Дяків, застереження слугує актом мовної комунікації і передбачає «виявлення бажання мовця, щоб адресат виконав / не виконав якусь певну дію, яка має позитивне значення для адресата і яку мовець від нього має підстави очікувати» [4, 95].

Якщо ж говорити про біблійні застереження як морально орієнтири, максими людської поведінки та взаємин, то у вітчизняній лінгвістиці трапляються спорадичні наукові спостереження щодо їхніх функцій і прагмалінгвістичних параметрів (О. Зелінська, Х. Дяків, А. Паславська), що, власне, засвідчує актуальність нашої праці.

Формулювання мети і завдань статті. Мета статті – схарактеризувати змістовий діапазон і засоби синтаксичної реалізації інтенцій застереження в біблійному дискурсі. Реалізації мети підпорядковано такі **завдання**: окреслити термінообшир понять «біблійні застереження» та «превентивні висловлення»; представити субстанції «нададресанта» та «адресата» в комунікативній ситуації застереження; визначити роль спонукальних висловлень сугестивного волевиявлення та превентивних дієслів у вербалізації інтенцій застереження в біблійному дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Змістовий обсяг превентивних висловлень детермінує інтенція застереження, що реалізує прагнення мовця як основного суб'єкта комунікативного процесу застерегти адресата мовлення «від якогось негативного або необдуманого вчинку, нещастя, небезпеки», попередити його про загрозу від кого чи чого-небудь, запобігти розгортанню якоїсь діяльності, «уберегти від неприємної ситуації, від чогось поганого, відвернути небажані наслідки, переконати в неправильності дій, порадити» [4, 99]. Їхній перлокутивний ефект полягає в тому, щоб скерувати та покращити поведінку адресата, указати на те, що вчинення деяких дій є небажаним, некорисним, шкідливим. Здебільшого ці конструкції використовують «у деструктивній діяльності адресата, коли наявний якийсь психологічний дискомфорт і мають місце негативні переживання, коли спостерігається девальвація загальнолюдських цінностей та атолерантна поведінка» [10, 151].

Водночас у біблійному дискурсі превентивні висловлення – це не тільки застережні формули, а передусім джерело духовних та моральних настанов кожному християнинові, зразок того, як правильно жити, що можна і чого не можна робити, напр.: *Стережися перед лицем Його, і слухайся Його голосу! Не протився Йому, бо Він не пробачить вашого гріха, бо Ім'я Моє в Ньому* (2 М., 23:21); *Один одного остерігайтесь, і не покладайтесь на жодного брата, кожен бо брат обманить обманить, і приятель кожен обмовник!* (Єр., 9:3)

Вербалізуючи інтенції застереження, такі синтаксичні конструкції спрямовані на те, щоб попередити адресата мовлення про якусь загрозу, уберегти його від помилок, хибних думок, переконати у неправильності тих або тих вчинків, запобігти розвитку конфлікту, порадити, а навіть заборонити чи наказати. Пор.: *Стережися, щоб ви не погордували ані одним із малих цих; кажу бо Я вам, що їхні Ангели повсякчасно бачать у небі обличчя Мого Отця, що на небі* (Мт., 18:10); *Стережися молодечих пожадливістей, тримайся правди, віри, любови, миру з тими, хто Господа кличе від чистого серця* (2 Тим., 2:22); *Не в силі людини, коли вона ходить, кермувати своїм кроком* (Єр., 10:23). Відомо, що Адама та Єву за порушення біблійного застереження і заборони вигнано з райського саду: *І наказав Господь Бог Адамові, кажучи: Із кожного дерева в Раю ти можеш їсти. Але з дерева знання добра й зла не їж від нього, бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш!* (1 М., 2:16–17)

У комунікативній ситуації застереження основну роль виконує «нададресант» (Бог, Святий Дух, Ісус Христос, пророк, євангеліст). Як автор застереження, він має на меті за допомогою низки мовленнєвих дій (пересторог, настанов, порад, повчань) застерегти адресата від нестандартної, ненормативної поведінки, скоригувати його наступні дії, запобігти апатії та дискомфорту. Важливо, що саме в Біблії адресант «має відповідні уповноваження застерігати адресата» [4, 95]. Важливим є розуміння настійливості, подекуди авторитарності нададресанта, адже його застереження, з одного боку, містить сугестивне волевиявлення, настанову, повчання, з іншого – погрозу й покарання. Сугестивність виявляється в тому, що, попри «унікальний статус» біблійного мовця, адресат вільний у своєму виборі: виконання чи невиконання застережних настанов усе ж таки залежить від нього самого, від його віри та переконань.

У канонічно-богословському дискурсі превентивні реалізують сакральну семантику, містять духовні настанови, увиразнюють чіткі орієнтири світоіснування та правила для християн, розкривають сенс людського життя, напр.: *Стережись розчини фарисейської, що є лицемірство!* (Лк., 12:1–5); *Стережися, щоб ти не говорив з Яковом ані доброго, ані злого* (1 М., 31:24); *Стережись виставляти свою милостиню перед людьми, щоб бачили вас; а як ні, то не матимете нагороди від Отця вашого, що на небі* (Мт., 6:1). Такі застереження доцільні й корисні. Їх використовують священники, єпископи, митрополити, диякони, пастирі, інші церковні діячі під час богослужіння в храмах, монастирях, у процесі різних релігійних таїнств для пропагування морально-етичних засад християнської філософії, плекання почуття гуманізму, милосердя, любові до ближнього, для вдосконалення людини, гармонійного розвитку суспільства загалом.

Біблійні застереження як своєрідні правила нормалізації суспільних та моральних принципів поширені в біблійних текстах Старого та Нового Завітів. Вони здійснюють посутній вплив на становлення християнина, на формування та виховання низки моральних чеснот, з-поміж яких – віра, гідність, чесність, повага до старших, церкви, Бога. Завдання біблійного мовця – попередити адресата про можливі наслідки в разі невиконання застороги або її нехтування. Нададресант повідомляє адресатові про наслідок, що наступить у результаті непослуху. Такий наслідок – небажаний, оскільки може призвести навіть до смерті, напр.: *І сказав йому фараон: Іди від мене! Стережися, щоб ти не бачив більше лиця мого, бо того дня, коли побачиш лице моє, ти помреш* (2 М., 10:28). Власне, наслідки можуть бути різними, пор.: *Але якщо ви не послухаєтесь мене і не будете виконувати усі мої заповіді, якщо відкинете мої постанови, якщо мої присуди стануть огидними для вас і ви не будете виконувати усі мої заповіді, якщо ви порушите угоду зі мною, то я покараю вас: я наведу на вас страх, наведу туберкульоз і сильну гарячку, від яких ваші очі ослабнуть і ви знесилитеся. Ви будете сіяти насіння, але даремно, бо його з'їдять ваші вороги. Я відкину вас, і вороги вас розіб'ють. Ваші ненависники будуть вас гнобити.*

Ви будете втікати, хоча ніхто за вами не гнати-
меться (3 М., 26:14–17). Біблійний нададресант
знає причини можливого перебігу подій, а тому
через мовлене слово застерігає від небезпечної дії,
повчаючи адресата, спонукаючи до вчинення добрих
справ, осуджуючи його вчинки і навіть караючи.

Застерігаючи християн від аморальних вчинків,
Біблія окреслює негативні наслідки, передбачені
в разі недотримання застереження: *Пильнуйте ж
самі, бо вас на суди видаватимуть, і бичувати-
муть вас у синагогах, і поведуть до правителів та
до царів ради* (Мр., 13:9); водночас – позитивні пер-
спективи за умови дотримання превентивів: *Бо якщо
ви будете прощати людям їхні проступки, то й ваш
небесний Батько прощатиме вам* (Мт., 6:14–15);
*Тримайтеся того, чого навчилися і що прийняли,
почули та побачили завдяки мені. Тоді Бог миру буде
з вами* (Фил., 4:9); оприявнює причини, розуміння
якої запобігатиме розгортанню небажаної діяль-
ності, напр.: *Будьте обачні, остерегайтеся вслякої
жадібності, бо навіть якщо людина й має доста-
ток, її життя залежить не від її майна* (Лк., 12:15).

Структурно біблійне застереження відповідає
як одному реченню-висловленню, так і надфразній
єдності – низці синтаксичних конструкцій, підпо-
рядкованих реалізації превентивних інтенцій, пор.:
*Стережіться, брати, щоб ніхто з вас ніколи не
відійшов від живого Бога і не розвинув у собі злого
серця, в якому немає віри* (Євр., 3:12); *Стережіться,
щоб вас хто не звів. Бо багато-хто прийдуть в Ім'я
Моє, кажучи: Це Я. І зведуть багатьох. І як про
війни почуєте ви, і про воєнні чутки, не лякайтесь,
бо статися належить тому* (Мр., 13:5–6).

Превентивні висловлення, крім реалізації гло-
бальної інтенції застереження, увиразнюють роз-
гортання синкретичних ліній, репрезентують взає-
моперетин різних прагманастанов, відображаючи
дифузний характер інтенцій у біблійному дискурсі,
напр.:

– **застереження – повчання**: продукуючи засте-
реження, мовець формує певні стереотипи пове-
дінки, повчає, дає настанови адресатові, як діяти
в тих або тих життєвих ситуаціях: *Понад усе обе-
ригай своє серце, бо з нього б'ють джерела життя*
(Пр., 4:23); *Бо корінь усього лихого є срібололюбство,
віддавшиш якому, деякі ухилилися від віри* (1 Тим.,
6:10); *Я кажу вам, що всякий, хто погляне на жінку,
жадаючи її, вже вчинив перелюб з нею в серці своєму*
(Мт. 5:28);

– **застереження – порада**: мовець має на меті
не тільки застерегти, а й порадити якусь корисну
й раціональну дію: *Отже, пильнуйте й поведь-
теся не як немудрі, а як мудрі* (Еф., 5:15); *Не робіть
шкоди ні землі, ні морю, ні деревам, допоки не покла-
демо печаті на чолах рабів Бога нашого* (Об., 7:3);

– **застереження – погроза**: біблійний адресант
застерігає адресата про несприятливі наслідки щодо
певної діяльності й погрожує, у разі недотримання
його застереження, заподіяти яке-небудь зло, попе-
реджає про можливість або неминучість чогось
небезпечного, небажаного, прикрого: *Я ж кажу
вам, що всякий, хто гнівається на брата свого
даремно, підлягає суду; (...) а хто скаже: «потьора»,*

підлягає гесні вогненній (Мт., 5:22); *Не нарікайте,
як деякі з них нарікали, і загинули від винищувача*
(1 Кор., 10:10);

– **застереження – наказ, заборона**: тактику
застереження ускладнює наказ, вимога, заборона,
що загалом передбачає категоричність та настій-
ливість біблійного мовця, який «формулює невід-
кладні вимоги до адресата з метою позитивного
впливу на його поведінку або спонукування до пози-
тивних (на думку мовця) дій» [4, 95], пор.: *Ува-
жайте, чувайте й моліться: бо не знаєте, коли
час той настане!* (Мр., 3:30); *Не давайте святого
псам і не кидайте перлів ваших перед свинями, щоб
вони не потоптали їх ногами своїми, і, обернувшись,
не пороздирали й вас* (Мт., 7:6);

– **застереження – умова**: формулюючи пре-
вентивні настанови, нададресант оприявнює
умову, за якої застереження може здійснитися,
пор.: *І прийдуть до тебе всі оці благословення,
і досягнуть тебе, коли ти слухатимешся голосу
Господа, Бога свого* (5 М., 28:2); *Додержуй мої
заповіді, – і будеш жити, – і мою науку, як твоїх
очей зіницю* (Пр., 7:2).

Комунікативно-інтенційний обшир біблійних
застережень увиразнюють різнорівневі мовні за-
соби. Зокрема, присутнім синтаксичним маркером
вербалізації біблійних застережень слугують спону-
кальні висловлення, головний член яких виражений
грамемами наказового способу – у 2-й особі однини
та множини наказового способу, напр.: **Стережися**,
*щоб не забув ти Господа, Бога свого, щоб не пиль-
нувати Його заповідей, і законів Його, і постанов
Його, що я сьогодні наказую тобі* (5 М., 8:11); **Сте-
режіться** *фальшивих пророків, що приходять до вас
у одежі овецій, а всередині хижі вовки* (Мт., 7:15).
Як бачимо, Христос застерігає від лжепророків, від
тих, хто приходить в «овечій одежі» і приховує свої
підступні наміри за маскою порядності.

Найуживанішим маркером вербалізації інтенції
застереження у спонукальних висловленнях слугує
дієслово «стерегтися» у формі наказового способу,
що виформовує моделі сугестивного волевияв-
лення і скеровує превентивні настанови адресатам
сакральної комунікації:

• **стережись / стережіться – кого?**: *Стере-
жіться книжників: вони люблять походжати
в довгому вбранні, виглядаючи важливо. Вони полю-
бляють, щоб їх шанобливо вітали на базарах, й щоб
у них були найповажніші місця в синагогах і найпо-
чесніші місця на бенкетах* (Лк., 20:46);

• **стережись / стережіться – чого?**: *Стере-
жіться уважливо фарисейської та саддукейської
розчини!* (Мт., 6:16);

• **стережись / стережіться – з якою метою?**:
*Стережися, щоб не склав ти умови з мешканцем
тієї землі, що ти входиш на неї, щоб він не став
пасткою серед тебе* (Вих., 34:12);

• **стережись / стережіться – чому?**: *Стере-
жіться ж людей, бо вони на суди видаватимуть
вас, та по синагогах своїх бичувати вас будуть*
(Мт., 10:17).

До засобів реалізації інтенцій застереження нале-
жать і такі превентивні дієслова, як:

– **глядіти**, що містить пряме застереження або погрозу: **Глядіть**, щоб ніхто нікому не віддавав злом за зло, але завжди дбайте про добро один для одного й для всіх! (1 Сол., 5:15); *Коли ж ви гризете та їсте один одного, то глядіть*, щоб не знищили ви один одного! (Гал., 5:15);

– **пильнувати** – бути обережним, берегтися, турбуватися: **Пильнуй** за ногою своєю, як до Божого дому йдеш, бо прийти, щоб послухати, це краще за жертву безглуздох, бо не знають нічого вони, окрім чинення зла (Екл., 4:17); *Тож пильнуйте і повсякчас благайте*, щоб ви змогли уникнути всього того, що має відбутися, і стати перед Сином людським (Лк., 21:36);

– **берегтися** – бути пильним, обережним, остерігатися: **Свого язика бережи** від лихого, а уста свої від говорення підступу (Пс., 33:14); *Навчання послухайте й мудрим ставайте, і не відступайте від нього! Блаженна людина, яка мене слухає, щоб пильнувати при дверях моїх день-у-день, щоб одвірки мої берегти!* (Пр., 8:33–34).

Превентивна семантика експлікується у біблійних заперечних висловленнях, у яких дієслівні предикати позначають дії та вчинки, яких не варто робити: *Не спіши в своїм дусі, щоб гніватися, бо гнів спочиває у надрах глупців* (Екл., 7:9); *Не дайте себе звести, товариство лихе псує добрі звичаї!* (1 Кор., 15:33); *Не дружись із чоловіком гнівливим, і не ходи із людиною лютою, щоб доріг її ти не навчився, і тента не взяв для своєї душі* (Пр., 22:24–25); *Не бійся, бо я з тобою. Не тривожся, бо я – твій Бог* (Іс., 41:10). Імперативи з часткою *не* перетворюють «превентив на вимогу» [6, 287].

У контексті засобів вербалізації інтенцій застереження вирізняються перформативи, головний член яких виражений дієсловом у 1-й особі однини теперішнього часу і безпосередньо виражає намір біблійного мовця. Пор.: *Не пишу це для того, щоб вас осоромити, але остерігаю*, як своїх любих дітей. *Бо хоч би ви мали десять тисяч наставників у Христі, та*

отців не багато; а я вас породив у Христі Ісусі через Євангелію (1 Кор., 4:14–15); *Ненависть, убивства, пиятика, зарозумілість і подібне до цього; попереджаю вас, як і передніше попереджав: ті, що чинять так, Царства Божого не успадковують* (Гал., 5:21). Такі перформативні висловлення однозначно експлікують інтенції застереження, окреслюючи аксіологічні орієнтири для людей, формуючи їхній християнський світогляд.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, змістовий обшир інтенцій застереження зосереджений на експлікації прагнення нададресанта – основного суб'єкта сакральної комунікації (Бога, Ісуса Христа, пророків, євангелістів) – застерегти адресата мовлення (християнина, вірянина церкви) від негативних вчинків, небажаних наслідків, попередити його про загрозу, переконати в неправильності тих або тих дій, запобігти розгортанню прикрої ситуації, уникнути конфлікту.

Грамаічні ресурси української мови (спонукальні конструкції, моделі сугестивного волевиявлення з дієсловами «стережись / стережіться», низка превентивних дієслів, перформативи, заперечні застережні висловлення) своєю онамасіологічною природою вияскравлюють бажання біблійного мовця застерегти адресата від нестандартної, ненормативної поведінки, скоригувати його наступні дії, попередити адресата про загрозу від кого чи чого-небудь; уберегти його від помилок, хибних дій і думок, порадити, заборонити чи наказати.

Інтенційно детермінований зміст превентивних висловлень визначає їхнє адекватне місце в синтаксичній системі української мови як засобів вербалізації інтенцій застереження. У біблійному дискурсі розгортаються різноманітні синкретичні лінії тактики, що репрезентують дифузні вияви інтенцій (застереження і повчання, застереження і наказ, застереження і заборона, застереження і погроза, застереження та умова), систематизація та аналіз яких формує предмет подальших наукових студій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки. Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2009. 216 с.
2. Васильєва Г. О. Превентив у структурі українського розмовного дискурсу : комунікативна модель і засоби вираження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2010. 21 с.
3. Дрінко Г. Г. Спонукальні конструкції а англійській та українській мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.17. Донецьк, 2005. 19 с.
4. Дяків Х. Мовленнєвий жанр «застереження» в аспекті міжкультурної комунікації. *Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації* : монографія. Львів : ПАІС, 2010. 280 с.
5. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови : Синтаксис : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2001. 662 с.
6. Зелінська О. Застереження як вид мовного впливу у сучасних українських проповідях. *Ucrainica X. Současná ukrajinistika : problémy jazyka, literatury a kultury : Sborník příspěvků / ed. Alla Arkhanhelská, Radana Merzová, Uljana Cholodová. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. S. 286–290.*
7. Кузнецова Г. П. Біблія в системі генези конфесійного стилю української мови : концептологічний підхід. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя : проблеми теорії і практики.* 2013. Вип. 20. С. 118–122.
8. Куравська Н. Семантика превентива та засоби його вираження в сучасній українській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»* : зб. наук. праць. Острог : Острозька академія, 2016. Вип. 60. С. 175–178.
9. Огієнко І. Методологія перекладу Святого Письма та Богослужбових книг на українську мову. Варшава : Друкарня Синодальна, 1927. 304 с.
10. Шабат-Савка С. Т. Превентивне висловлення як синтаксичний засіб вербалізації інтенцій застереження. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації».* Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 149–154.

11. Шабат-Савка С. Т. Українськомовний питальний дискурс : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 332 с.
12. Швидка Н. В. Імперативні речення в сучасній українській мові : семантика, засоби вираження спонукальності, функції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 1998. 20 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

Біблія, або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. URL: <https://bibleandbookministry.com/uk/book/bible/> (дата звернення: 24.04.2024).

REFERENCES

1. Babych, N. (2009). Bohoslovskiy styl ukrainskoi movy u konteksti stylistychnoi nauky [Theological style of the Ukrainian language in the context of stylistic science]. Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
2. Vasylieva, G. O. (2010). Preventyv u strukturi ukrainskoho rozmovnoho dyskursu: komunikatyvna model i zasoby vyrazhennia [Preventive in the structure of Ukrainian conversational discourse: A communicative model and means of expression] (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Donetsk [in Ukrainian].
3. Drinko, H. H. (2005). Sponukalni konstruktсии v anhliiskii ta ukrainskii movakh [Imperative constructions in English and Ukrainian languages] (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Donetsk [in Ukrainian].
4. Diakiv, Kh. (2010). Movlennievii zhanr “zasterezhennia” v aspekti mizhkulturnoi komunikatsii [The speech genre “warning” in the aspect of intercultural communication]. In *Movlennievii zhanry v mizhkulturnii komunikatsii*: monograph. Lviv: PAIS [in Ukrainian].
5. Zahnitko, A. P. (2001). Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]: monograph. Donetsk: DonNU [in Ukrainian].
6. Zelinska, O. (2023). Zasterezhennia yak vydy movnoho vplyvu u suchasnykh ukrainskykh propovidiah [Warning as a type of linguistic influence in contemporary Ukrainian sermons]. *Ucrainica X. Současná ukrajinistika: problémy jazyka, literatury a kultury* / A. Arkhanhelska, R. Merzova, & U. Cholodova (eds.). Olomouc: Palacký University Olomouc, 286–290 [in Ukrainian].
7. Kuznietsova, H. P. (2013). Bibliia v systemi henezy konfesiinoho stylu ukrainskoi movy: kontseptolohichni pidkhid [The Bible in the system of genesis of the confessional style of the Ukrainian language: a conceptual approach]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16: Tvorchia osobystist uchytielia: problemy teorii i praktyky*, 20, 118–122 [in Ukrainian].
8. Kuravska, N. (2016). Semantyka preventyva ta zasoby yoho vyrazhennia v suchasni ukrainskii movi [The semantics of preventive and means of its expression in contemporary Ukrainian language]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”. Seriiia “Filolohichna”*. Ostroh: Ostrozka akademiia, (60), 175–178 [in Ukrainian].
9. Ohiienko, I. (1927). Metodolohiia perekladu Sviatoho Pysma ta Bohosluzhbovykh knih na ukrainsku movu [Methodology of translating the Holy Scripture and Service books into Ukrainian]. Warsaw: Synodal Printing House [in Ukrainian].
10. Shabat-Savka, S. T. (2020). Preventyvne vyslovlennia yak syntaktychni zasib verbalizatsii intentsii zasterezhennia [Preventive expression as a syntactic means of verbalizing the intentions of warning]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia “Filolohiia. Sotsialni komunikatsii”*, 31 (70) / 1, 149–154 [in Ukrainian].
11. Shabat-Savka, S. T. (2019). Ukrainskomovnyi pytalnyi dyskurs [Ukrainian language interrogative discourse] (Monograph). Chernivtsi: Chernivets. nats. un-t im. Y. Fedkovycha [in Ukrainian].
12. Shvydka, N. V. (1998). Imperatyvni rechennia v suchasni ukrainskii movi: semantyka, zasoby vyrazhennia sponukalnosti, funktсии [Imperative sentences in modern Ukrainian language: semantics, means of expression of incitement, functions] (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kharkiv [in Ukrainian].

ILLUSTRATIVE MATERIAL

Bibliia, abo Knyhy Sviatoho Pysma Staroho i Novoho Zavitu [The Bible, or the Books of the Holy Scripture of the Old and New Testaments]. (n.d.). Retrieved April 24, 2024, URL: <https://bibleandbookministry.com/uk/book/bible/> [in Ukrainian].